

**FITXA DE LA FOSSA COMUNA DEL CEMENTIRI DE VALLEDMOSSA
I PENYA-SEGATS.**

Indret 1

Municipi: Valldemossa.

Indret: Cementiri municipal.

Fossa: Una fossa amb civils.

Tipologia: Probable. La fossa no ha experimentat cap variació aparent.

Desapareguts: 1 home, Andreu Sastre Ferragut.

Investigació.- Josep Quetglas, Magdalena Jaume i Manel Suárez.

Indret 2

Municipi: Valldemossa.

Indret: Penya-segats de Ca Madò Pilla.

Fossa: La fossa són els penya-segats on llençaren les víctimes.

Tipologia: Sembla molt difícil localitzar els cossos que hi varen llençar.

Desapareguts: No se sap el nombre de persones que hi varen ser tirades.

Investigació.- Josep Quetglas, Magdalena Jaume i Manel Suárez.

FOSSA DEL CEMENTIRI DE VALLDEMOSSA I PENYA-SEGATS DE CA MADÒ PILLA

Dades de la persona responsable.

Manel Suárez Salvà, Joep Quetglas i Magdalena Jaume.

Febrer de 2012.

La zona de Valldemossa recull una especificitat que s'ha d'analitzar de manera conjunta. Els penya-segats eren habitualment emprats per assassinar i/o ocultar els cadàvers. Així, els que estan situats a la carretera de Valldemossa, just al costat de l'antiga hostaleria de Madò Pilla, varen servir, durant un cert temps, per tirar-hi els cossos d'aquelles persones que havien estat detingudes. En alguns casos, però, i així es podrà comprovar al llarg d'aquest informe, els executors deixaven els cossos al costat de la carretera. D'aquesta manera, almenys tres persones varen ser recollides pels monjos i enterrades mig d'amagat, tot i que als registres del Cementiri de Valldemossa tan sols hi consta una persona. Fins ara, ens ha estat del tot impossible esbrinar si al cementiri de l'ermita propera hi poguésser haver algun altre cos.

1. Penya-segats de Deià o de Ca Madò Pilla.

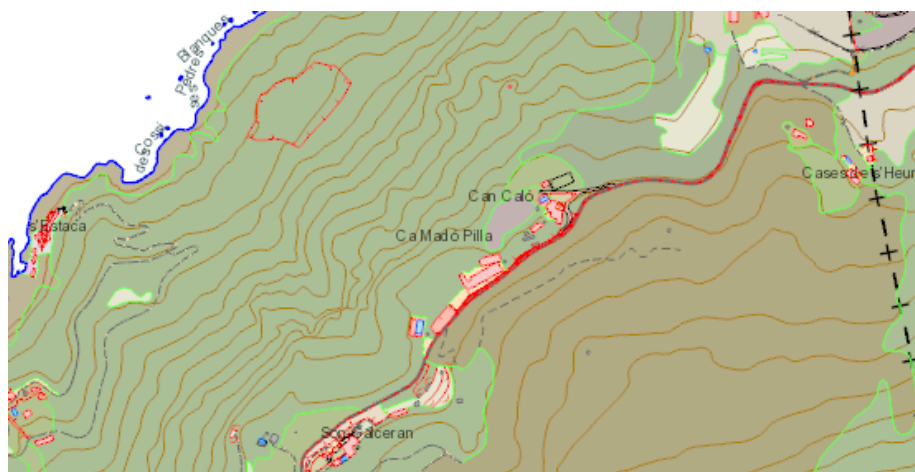
Aquests penya-segats varen ser un dels llocs seleccionats per llençar víctimes al buit. El lloc exacte on els precipitaven estava situat a les immediacions de l'actual establiment "Hotel Encinar", abans conegut com "Ca Madò Pilla", a la carretera Ma-10, que va des de Valldemossa a Deià. Això fa que alguns testimonis indiquin que es tracta dels penya-segats de Deià.

L'antiga hostatgeria de Madò Pilla.

La lletra A indica la ubicació de l'antiga hostatgeria de Madò Pilla, actualment "Hotel El Encinar".

Les corbes de nivell que es poden veure a la imatge superior marquen perfectament els penya-segats.

Antoni Oliver, a la revista "Presència" de maig de 2007, indicava també l'assassinat de moltes persones al costat de ca Madó Pilla, així com a diferents avencs i pous (precisament, en aquesta 2a part s'indiquen els pous de Son Bauló, de s'Àguila i de Sant Lluís):

"Al penya-segat de Ca Madó Pilla (Deià) hi foren tirades a la mar, en alguns casos vives, nombroses víctimes, i també a avencs i pous".

Altres testimonis recollits a Pollença indiquen també aquesta pràctica:

"Ens consta que els repressors van fer servir els avencs de la zona i els penya-segats en les seves matances".

Per la seva part, Josep... indicava que, ja jovenet, els seus familiars li indicaven que per aquells costers de la carretera de Deià hi havia tirat gent, republicans, per matar-los. Fins i tot, en alguna ocasió li parlaren que havien trobat restes humanes pels llocs més accessibles dels penya segats.

L'escriptor Antoni Serra, a l'article "Avui ja no se'n parla", publicat a "Memòria Civil" el dia 13 de maig de 1986, indicava que en aquest precís indret mataren moltes persones tirant-les pels penya-segats i que, possiblement, els monjos de la veïna ermita en pogueren ser testimonis:

"Si els penya-segats de ca Madò Pilla poguessin parlar i si els ermitans del 36 de Valldemossa fossin vius, sense dubte contarien tràgiques revenges amb sollerics com a protagonistes".

És possible, però, que aquests mateixos monjos recollissin alguns dels cossos per enterrar-los bé al seu propi cementiri, bé al de Valldemossa, tot i que algun testimoni aporta també el de Deià. En aquest sentit, cal tenir present el treball de Damià Quetgles, publicat també a Memòria Civil el dia 19 d'octubre de 1986, en què feia referència als assassinats als penya-segats i el paper d'aquests religiosos:

"... però una nit els ermitans de La Trinitat sentiren com uns homes demanaven confessió, com els contestaven que era massa tard, els gemecs, les arrancades de cotxe i els crits que s'esvaïen en la nit dels barrancs dels miradors. L'endemà recolliren tres cossos i els donaren sepultura silenciosament".

2. El cementiri de Valldemossa

El dia 16 d'agost de 1936, varen trobar el cos sense vida d'un home al quilòmetre 14 hectòmetre 2 de la carretera Palma-Valldemossa que, segons la descripció, semblava tenir uns quaranta-cinc anys:

*"Vestía jersey color vinagre claro, pantalón de lista claro rayado, calzoncillos interiores blancos, alpargatas, cinturón de cuero marrón y gorra".*²⁹²

L'enterraren al costat de fossa comuna del cementiri de Valldemossa:

*"... el cadáver ha sido inhumado en el Cementerio de este pueblo, en una fosa de un metro ochenta centímetros de largo, setenta y cinco centímetros de ancho y un metro veinte centímetros de profundidad, situada en el cuadrante de la fosa común, en su ángulo del fondo y a la izquierda entrando por la puerta principal del Cementerio".*²⁹³

La causa de la mort, segons feren constar en aquell moment, havia estat un accident, tot i que, el jutge del poble reconeixia que juntament amb les diligències d'enterrament, enviava a l'Auditoria de Guerra tres beines de fusell buides que devien haver trobat al costat del cos sense vida i el cartutx d'una pistola que no s'havia disparat:

*"... se remiten estas diligencia, juntamente con las tres vainas de fusil halladas vacias y el cartucho de pistola sin descargar, a la Auditoría de Guerra de la Comandancia militar de Baleares".*²⁹⁴

²⁹² Registre de defuncions del jutjat de pau de Valldemossa. Llibre 12, full 128 esquerre, núm. 251.

²⁹³ Arxiu Memòria de Mallorca, Causa 248 /1936.

²⁹⁴ Arxiu Memòria de Mallorca, Causa 248 /1936.

Tres anys després de la mort, identificaren el cadàver. La seva vídua, Antònia Vicens, va entrar una instància a l'Ajuntament en la qual indicava que, mitjançant la descripció que constava al registre de defuncions i a les robes que li mostraren, no tenia cap dubte que el cos era el del seu home, Andreu Sastre Ferragut, nascut a Selva i que vivia a la plaça de Cort de Palma:

“Que ANDRÉS SASTRE FERRAGUT de 50 años de edad, natural de Selva, vecino de Palma, plaza Cort 5-3º-3ª, fué hallado cadáver el día 14 de agosto²⁹⁵ de 1936 en el llamado “estrecho de Valldemosa”, ingresó con el número 251 en el Cementerio de dicho pueblo, figurando inscrito en el Registro Civil del Juzgado Municipal de Valldemosa como desconocido. Resultando ser, por las señas y ropas que existen en el depósito municipal, su esposo”.²⁹⁶

Al centre de la imatge apareix assenyalat al zona coneguda com S'Estret de Valldemosa, al costat de la carretera que va des d'aquest municipi fins a Palma.

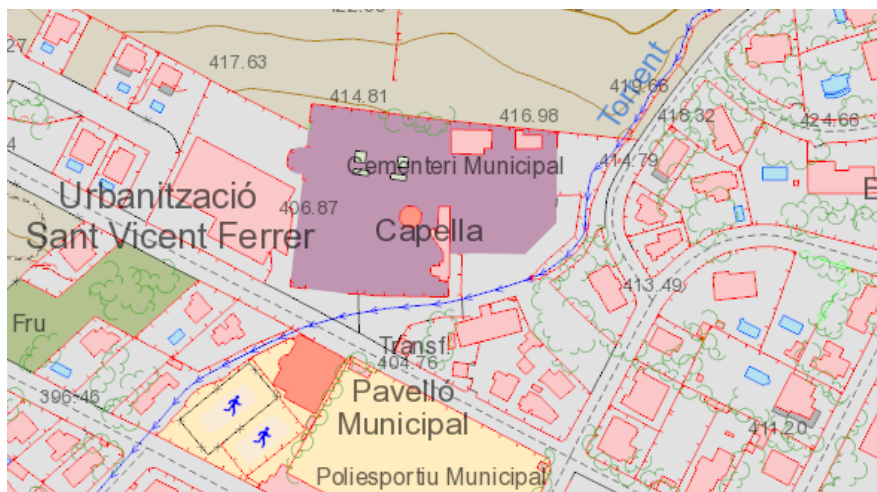
L'any 1986, la seva filla, Maria Sastre Vicens, mostrava per escrit el seu desacord amb el certificat de defunció oficial perquè no recollia la veritat sobre les circumstàncies de la mort del seu pare, atribuïdes a un “accident”. No seria fins al 19 de març de 1986 que aquesta dona trobaria una resposta a la seva demanda. Amb aquesta data, una ordre dels jutges indicava que aquella mort havia de constar com a conseqüència d'un afusellament:

“... debo acordar y acuerdo: Rectifíquese la inscripción de defunción de DON ANDRÉS SASTRE FERRAGUT, obrante en el tomo 12, folio 128 vuelto número 251 del Registro civil de Valldemosa, suprimiendo la causa de la muerte que allí consta, y que es la de “accidente”, y hágase constar como causa de tal muerte la de “heridas de bala por fusilamiento”.²⁹⁷

²⁹⁵ El certificat de defunció d'una persona desconeguda parla del 16 d'agost.

²⁹⁶ Arxiu Memòria de Mallorca, Causa 248 /1936.

²⁹⁷ Registre civil de Valldemossa. Llibre de defuncions, núm. 12. Còpia adjunta al certificat de defunció núm. 251.

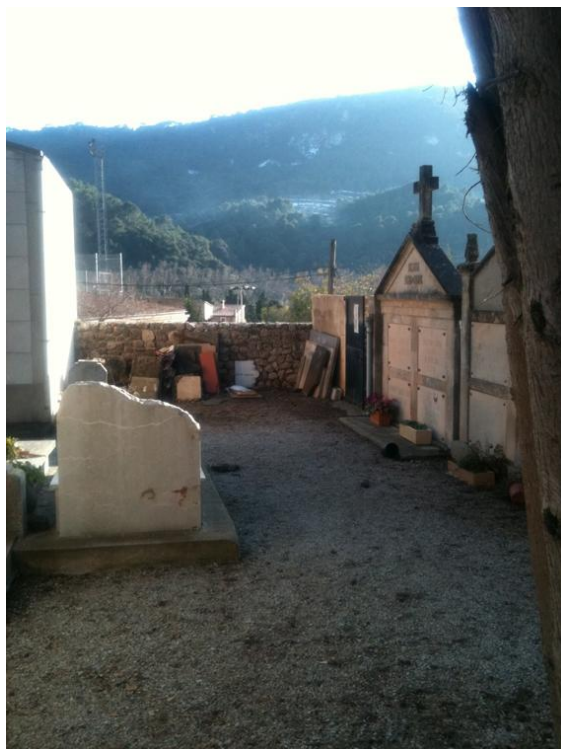

Cementiri de Valldemossa, 1956

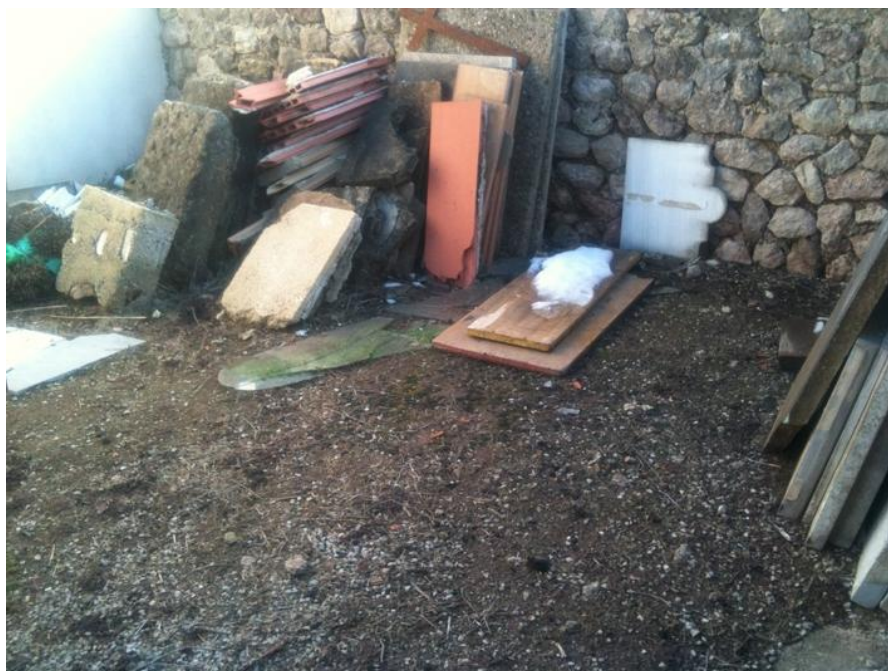

Cementiri de Valldemossa, 2012.

El cementiri de Valldemossa, així com es pot comprovar si comparem les dues imatges superiors, ha experimentat nombrosos canvis, pel que fa a la part vella, durant els darrers anys. Això no obstant, la ubicació de la fossa en què, com a mínim, van dipositar les despulles d'Andreu Sastre no ha registrat cap tipus d'intervenció reconeguda. Les imatges recents ens mostren una superfície de terra que, molt possiblement, amaga el cos d'aquest home.

“...en su ángulo del fondo y a la izquierda entrando por la puerta principal del Cementerio”.²⁹⁸

“...en una fosa de un metro ochenta centímetros de largo, setenta y cinco centímetros de ancho y un metro veinte centímetros de profundidad”.²⁹⁹

²⁹⁸ Arxiu Memòria de Mallorca, Causa 248 /1936.

²⁹⁹ Arxiu Memòria de Mallorca, Causa 248 /1936.

Dades de la víctima

Nom.- Andreu Sastre Ferragut.

Edat.- 50 anys.

Professió.- Torner.

Família.- Casat amb Antònia Vicens Coll. Almenys una filla identificada, Maria Sastre Vicens.

Adreça en el moment de la mort.- Plaça de Cort, 5, 3r 3a, Palma.

Circumstàncies de la mort.- Mort a trets a la carretera de Palma a Valldemossa, a la zona coneguda com S'Estret, durant la matinada del dia 16 d'agost de 1936.

Fonts consultades.

Arxiu del Registre civil de Valldemossa.

Arxiu Memòria de Mallorca. Causes judicials, 1936.

Testimonis:

- ✓ Maria Antònia Oliver.
- ✓ Guillem Mir.

Publicacions:

- ✓ OLIVER, Antoni.- Reportatge *Cercant les víctimes*, Presència, 27 d'abril al 3 de maig de 2007.
- ✓ QUETGLES, Damià.- Memòria Civil, núm. 42, 19 d'octubre de 1986.
- ✓ SERRA, Antoni.- *Avui ja no se'n parla*. Memòria Civil, núm. 28, 13 de maig de 1986.
- ✓ <http://www.ixent.org/19360718.html>
- ✓ <http://www.hotelencinar.com/>
- ✓ <http://www.ideib.cat>